

ANĐELKO BADURINA, *Boljunski glagoljski rukopisi*. Historijski arhiv Pazin. Posebna izdanja, sv. 11, *Glagoljski rukopisi I*. Pazin 1992., str. 159.

Povijesni arhiv u Pazinu pokrenuo je 1992. godine u okviru svoje serije posebnih izdanja ediciju *Glagoljski rukopisi*. Prva knjiga ove podserije su *Boljunski glagoljski rukopisi* Anđelka Badurine, a obrađuje *Kvadernu od dot crekav boljunskeh*. To je faktografski najopsežniji, a jezično najzanimljiviji od ukupno šest boljunskih glagoljskih rukopisa koji se od 19. st. čuvaju u Arhivu HAZU u Zagrebu, donacijom župnika Jakova Volčića iz Cerovlja kraj Pazina. Većinom su to matične knjige župnog ureda ili pojedinih boljunskih bratovština, nastale između 1583. i 1668., dok je *Kvaderna* knjiga računa, dakle primitaka i izdataka, i kao takvi, svi ovi rukopisi su prvorazredan izvor za povijest gospodarskih odnosa u Istri toga doba. Jezik je čakavski hrvatski 16. stoljeća pisan glagoljicom, uz dva latinička umetka na talijanskom. Od 1630. pojavljuju se uz hrvatske i talijanski nazivi (sočivo – legumi, ječmik – orzo itd.), dok od 1660. u rukopisima prestaje uporaba hrvatskog i uvodi se talijanski jezik. Posebna zanimljivost na početku *Kvadernu* je prava mala kronika od 1400. do 1622. g. koju je sastavio prvi od nekoliko pisara ovog rukopisa, plovnik Vicenc Frlanić (drugi je, koji se identificirao Ivan Križanić, a Štefanić prepoznaje i ruku Bernardina Velijana, *Glagoljski rukopisi JAZU* dio II, str. 202). Frlanić se, ne zastajući na granicama svojega zavičaja, bavi zbivanjima u čitavoj Hrvatskoj, Kranjskoj, Austriji i Venetu. U kronici se bilježe događaji kao što su početak i kraj vladavine okolnih kraljeva i kraljevstava (*»tada počese Ugri kralevat; tada počese neverni Turko (sic!) gospodovat; tada biše početak kraljevstva krstjanskoga«* i sl.), različite epidemije (*»beše morija v Benecih, beše nih mrtvo dvesto milari«*), klimatske nepogode (*»cvitahu preskve i čerešne ... i ležase mraz kako o Božiću«*) i neobičnosti (*»pridoše s priku (ne spriko) gor jedni ptići dleski leteći sunce zakrivahu ...«*) ili različiti zavojevački pohodi (*»Benečani, Turki, Arbanasi«*). Na ovu malu, ali podacima bogatu literarnu posebnost, koja obasiže prvih pet folija, ukazali su već i Strohal, koji je »uz neke nedostatke« (Štefanić, *Glagoljski rukopisi II*, str. 203) i izdao (*Kršćanska škola. 1910/11*), te Milčetić i Štefanić.

Namjera je vrijednog izdavača očito bila »biti široke ruke« – prirediti tekst za šire, zainteresirano čitateljstvo, opremljeno tek dobrom voljom i znatiželjom, a istovremeno ne prikriti stručnjake – povjesničare, povjesničare umjetnosti, jezikoslovce i sl. Vidljivo je to iz pristupa tekstu prije svega kao svjedočanstvu

vremena, bez velikih zahvata, i iz donošenja korektnom latiničkom transkripcijom, koja znatno doprinosi pristupačnosti izdanja i razumijevanju teksta. Međutim, izdavanje starih tekstova vrlo je zahtjevan posao. Najvažnije je točno pročitati tekst i svaku riječ u njemu, jer daljnja istraživanja polaze od objavljenoga teksta.

U primjeru *Kvaderne* treba ispraviti pojedina čitanja (ili možda tipografske pogreške) primjerice *ki bi ga* a ne *ki bihu*. Tako *ĵ* (đerv) najčešće služi kao »j« pa ga u transkripciji treba napisati *ja*, na 1r *božji grob*, na 2r (a ne *boži*), *v jerusolime*, na 2r (a ne *v erusolime*), *vojsku*, na 2v, 3v (a ne *voisku*), ali brojna su i mjesta gdje se bilježi *ê* (*krstêni* 3v, *juleê* 2v, *moriê* 3r, *tiê* 5r, itd.). Autor u uvodnom dijelu upozorava na neke grafijske osobitosti, kao što su udvostručeno »l« i »n« za *lj* i *nj*, ili pak zrcalno i obrnuto glagoljsko »r« za poluglas prije početnog »r« (*rži*, *rvaše*), koje u izdanju prenosi apostrofom, ali za neka od njih nema potvrde u rukopisu (npr. *'arva*, na 2v). Isto tako, na kvalitetu prikaza teksta utječe nedosljedno bilježenje, odnosno način razrješavanja kraćenih riječi: u izdavanju starih tekstova već dugo postoji uobičajeni način rješavanja takvih tekstoloških pitanja.

Uvodni tekst preveden je na talijanski, engleski, francuski i njemački, a u dodatku je autor popratio studiju rječnikom manje poznatih riječi, popisom talijanskih kratica, te kronološkim pregledom starješina koji su vodili *Kvadernu* i pojašnjenjima mjera za količinu namirnica koje se spominju.

Ovako priređeno izdanje *Kvaderne od dot crekav boljunskeh* iznosi na svjetlo dana zanimljiv povijesni prikaz »Istre u malom« prije četiri stoljeća. Iz ovoga se glagoljskog rukopisa vidi koliko se Istra i tada nedvojbeno osjećala hrvatskom, i koliko je suosjećala s ostalim dijelovima svoje zemlje.

Tekst sam, kao jezični spomenik, zaslužuje temeljitiju filološku obradbu, a ovo izdanje pruža podlogu za tu obradbu i za dalja istraživanja.

IRENA MILIČIĆ

DAS NEW YORKER MISSALE. EINE KROATO-GLAGOLITISCHE HANDSCHRIFT DES FRÜHEN 15. JAHRHUNDERTS. Kritische Edition von EVE-MARIE SCHMIDT-DEEG. München: Verlag Otto Sagner, 1994, pp. 658.

As the Slavists at the end of the nineteenth and the beginning of this century had already ascertained, it is inconceivable to scrutinise the continuity and mo-